

ODGOVORI POLITIČKIH PARTIJA NA UPITNIK O REFORMI IZBORNOG SISTEMA

- **DVERI: A) Podržavamo zahtev – izborni sistem treba da se promeni pre najavljenih izbora 2022.**

Politički sistem u Srbiji ne funkcioniše. Nalazimo se u ogromnoj krizi parlamentarne demokratije. Nešto krupno i ozbiljno mora da se menja. Bez obnove demokratije nema povratka normalnom političkom životu, podele vlasti i zakonskog uređenja državnih institucija, niti stvaranja društva i države u kojima će vladati sigurnost za sve građane. A glavni način za obnovu demokratije i reformu političkog sistema u Srbiji jeste promena izbornog sistema.

Srbija danas ima najgori izborni sistem u Evropi. Sadašnji proporcionalni izborni sistem sa zatvorenim izbornim listama i Srbijom kao jednom izbornom jedinicom ne postoji nigde drugo u Evropi sem u Crnoj Gori. To je dovoljno da se zapitamo zašto drugi nisu prepisali ovaj izborni sistem ako vredi, odnosno zašto mi nismo prešli na mnogo uspešnije modele koje baštine druge demokratske zemlje u Evropi i svetu.

U sadašnjem izbornom sistemu građani glasaju, ali ne biraju. Glasa se za partijske liste, a ne za konkretnog kandidata iz svoje sredine. Narodni poslanik ima veću odgovornost prema partiji nego prema građanima i ne predstavlja one koji su ga birali već partiju koja ga je delegirala u Parlament. Samim tim se gubi podela vlasti i nedostaje ključna funkcija Narodne skupštine, a to je nadzor nad radom Vlade, što je nemoguće ako su narodni poslanici podređeni stranačkim šefovima u izvršnoj vlasti od kojih im zavisi reizbor.

Zalažemo se za promenu izbornog sistema koja će doneti sledeće prednosti:

1. Snažniju vezu između izabranih narodnih poslanika i birača kroz mogućnost glasanja za kandidata po imenu i prezimenu u svojoj izornoj jedinici.
2. Bolju geografsku reprezentativnost Parlamenta.
3. Veću unutarstranačku demokratiju.
4. Pozitivnu selekciju političkih elita.

Naš cilj je i da građani a ne samo stranke biraju narodne poslanike, i da konačno imamo zaista narodnu a ne samo partijsku skupštinu. Izborne liste više ne smeju biti zatvorene i narodni poslanici birani samo od strane stranačkog vođstva već otvorene da građani biraju ko će u Narodnu skupštinu. To opet znači da više neće biti važno na kom si mestu na izornoj listi već kako stojiš u svojoj biračkoj jedinici, jer Srbiju treba podeliti u više izbornih jedinica i omogućiti građanima da direktno biraju svoje predstavnike u njima. Na taj način ćemo konačno moći da glasamo za kandidate po imenu i prezimenu i oni će imati mnogo veću odgovornost prema svojoj biračkoj bazi, a ispunićemo i geografsku reprezentativnost Parlamenta, odnosno svi delovi Srbije imaće svoje narodne poslanike.

Da bismo do ovoga došli, Srbija ne može ostati jedna izborna jedinica jer nam je potrebno da svaki deo Srbije ima svog narodnog poslanika, a ne kao što je slučaj u sadašnjem sazivu u kome 90 opština nema svog predstavnika u Parlamentu. Takođe, građani moraju dobiti pravo ne samo da glasaju kao do sada već i da biraju narodne poslanike u svojoj izornoj jedinici direktno po imenu i prezimenu.

To je moguće promeniti i u postojećem proporcionalnom izbornom sistemu, zadržavajući njegove prednosti (proporcionalnu zastupljenost svih političkih opcija, kao i učešće manjina i manje zastupljenog pola), tako što izborne liste više ne bi bile zatvorene već otvorene da se pored glasanja za listu glasa i za kandidate po imenu i prezimenu, čime se uvodi glavni kvalitet većinskog izbornog sistema. Na taj način bi u Narodnu skupštinu prema broju glasova sa izborne liste ušli oni koji imaju najbolji izborni rezultat u svojoj izornoj jedinici, bez obzira da li su 1 ili 250 na listi. Na

taj način se postiže demokratizacija unutar samih političkih partija, povećava odgovornost narodnog poslanika prema onima koji su ga birali i pojačava kontrola izvršne vlasti od strane narodnih poslanika koji imaju veću obavezu da zastupaju interese kraja iz koga dolaze.

Postoje i razni drugi modeli mešovitog izbornog sistema koji možda još bolje postavljaju i uravnotežuju taj odnos između narodnih poslanika koji se biraju po imenu i prezimenu i onih koji se biraju preko stranačkih kvota, ali već proporcionalni izborni sistem sa otvorenim listama i Srbijom koja je podeljena u više izbornih jedinica donosi kombinaciju najboljih elemenata većinskog i proporcionalnog sistema. Vredi razmisliti i o uvođenju većinskog izbornog sistema na lokalnom nivou izbora.

Promena izbornog sistema donela bi povratak građana u politiku i veću izlaznost na izborima, što bi konačno vodilo ka participativnoj demokratiji i većem učešću građana u odlučivanju na svim nivoima. Uz referendum, kao oblik neposredne, direktne demokratije, ovo je jedini način da oživimo demokratiju u Srbiji i vratimo poverenje građana u državu.

Ovo je podjednako bitna tema i uslov za demokratske izbore u Srbiji kao i sloboda medija i druge ključne tačke. Zato za nastupajući dijalog između vlasti i opozicije, uz posredovanje delegacije Evropskog parlamenta, kandidujemo da i ova tema promene izbornog sistema uđe u paket zajedničkih uslova opozicije. Ne vidimo kako i zašto bi bilo ko od predstavnika opozicije, vlasti ili Evropskog parlamenta odbio da se o tome razgovara i dogovara, jer za promenu izbornog sistema ima dovoljno vremena do vanrednih izbora. Izbegavanje otvaranja i rešavanja ove teme bio bi pouzdan dokaz da se Srbija želi zadržati u nedemokratskom režimu i da posle 30 godina od obnovljenog višestranačja u Srbiji još uvek ne uspevamo da se izborimo za istinsku demokratiju.

- **POKRET SLOBODNIH GRAĐANA:**

Promena izbornog sistema jeste ključna, početna tačka, za demokratizaciju našeg društva. Ovom promenom Narodna skupština postala bi centralno mesto političkog života u Srbiji što bi omogućilo sprovođenje i ostalih neophodnih reformi političkih institucija, pa i Ustava Republike Srbije.

Pokret slobodnih građana u celosti podržava vašu inicijativu, ali sa odloženim dejstvom. Smatramo da u sadašnjim nedemokratskim uslovima u kojima nije moguća argumentovana razmena političkih, ali i stručnih stavova po ovom pitanju, u uslovima kada Predsednik Repunlike Srbije čini svaku moguću zloupotrebu vlasti, krši Ustav na dnevnom nivou, sve u cilju opstanka na vlasti, nema nikakvih uslova za pokretanje pitanje reformi bilo kog karaktera, a najmanje promene izbornog sistema.

Izvesnost manipulacije i zloupotrebe ove inicijative od strane vladajuće stranke na čelu sa Predsednikom Republike, koja bi isključivo pogodovala interesima samo jedne strane, je daleko veća nego da se sa njima napravi bilo kakav dogovor oko demokratizacije društva. Ponajmanje oko promene izbornog sistema koji im je i omogućio da prigrabe apsolutnu vlast koju imaju.

Prema našim dosadašnjim iskustvima u razgovorima sa predstavnicima EU ne postoji politička volja da njihovi predstavnici učestvuju kao posrednici u definisanju i rešavanju ovog pitanja. Ono što je, do sada, više opozicionih organizacija uspelo je da ih zainteresujemo da posreduju u ostvarivanju minimalnih uslova za učešće na izborima. Iskustvo koje imamo sa prethodnih razgovora sa predstavnicima EU Parlamenta jeste da preširoko postavljeni ciljevi u pregovorima sa ovom vlašću sigurno donose neuspeh u borbi za povećanje demokratskog kapaciteta našeg društva. Naš stav je da za prestojeće izbore moramo imati definisan mali broj jednostavnih zahteva (slobodni mediji, kontrola izbornog procesa i sprečavanje izborne krađe) koji omogućavaju

kakve takve uslove za izlazak na izbore što širem spektru opozicionih organizacija ne bismo li ispunili osnovni preduslov za demokratizaciju Srbije – promenu nedemokratske vlasti.

Tek nakon ovog čina moguće je ući u sveobuhvatne reforme od kojih su za PSG najvažnije one koje se odnose na promenu izbornog sistema, političke reforme i decentralizaciju Srbije. Napomenuo bih da ove teme predstavljaju ono što je prioritet našeg Pokreta i za šta ćemo se zalagati u predizbornim aktivnostima, a posebno ukoliko postanemo deo buduće zakonodavne ili izvršne vlasti.

- **NOVA STRANKA: B) Podržavamo zahtev - Izborni sistem treba da se promeni, ali posle najavljenih izbora 2022.**

Pitanje tajminga jeste komplikovan i izazovan zadatak. Zalaganje za promenu izbornog sistema pre 2022. moglo bi da dovede do značajnog pomeranja i zablude oko samih uslova i održavanja izbora najviše kod samih birača. Mišljenja smo da je to dosta kratak rok i da aktuelna vlast nema kapacitet da izvede to na valjan, transparentan i neutralan način. Smatramo da su promena izbornog sistema i reforme političkih institucija neophoni u procesu unapređenja demokratskog kapaciteta društva u Srbiji. Zbog toga ovaj proces ne treba olako shvatiti i na brzinu donositi određene promene, imajući u vidu težinu samih reformi. Program reformi političkih institucija za koji se zalažemo možete naići na sajtu Nove stranke. Uz promene političkih institucija, smatramo da je važno paralelno unapređenje vladavine prava radi upotpunjavanja demokratske vrednosti jednog društva.

- **NARODNA STRANKA: A) Podržavamo zahtev - Izborni sistem treba da se promeni pre najavljenih izbora 2022.**

Narodna stranka je od svog osnivanja, u svom programu jasno opredeljena za promenu izbornog sistema i uvođenje personalizovanog proporcionalnog izbornog sistema na svim nivoima kako bi građani znali za koga glasaju i ko će ih predstavljati u lokalnom i republičkom Parlamentu.

- **PARTIJA RADIKALNE LEVICE:**

Podržavamo zahtev da se izborni sistem iz korena promeni, pre nastupajućih izbora, i to prvenstveno u pogledu finansiranja izbornih aktivnosti i političkog organizovanja. Ukoliko se ovi troškovi ne prilagode ustavnom pravu svih građanki i građana da biraju i budu birani/e, kao i ustavom garantovanoj slobodi političkog organizovanja, onda biranje poslanika/ca po imenu i prezimenu samo po sebi neće doneti očekivanu demokratizaciju, jer će stvarno pravo da budu birani/e i stvarnu slobodu organizovanja i dalje imati samo oni koji pridobiju podršku finansijskih centara moći. Dakle mi nismo protiv promene izbornog sistema na način koji predlažete, ali smatramo da je nedovoljna, i ukoliko bude doneta bez radikalnog smanjenja troškova izbornih aktivnosti i političkog organizovanja, ta promena će biti samo kozmetičke prirode.

- **DSS:**

Mi kao stranka zagovaramo promenu izbornog sistema iz Proporcionalnog u Većinski izborni sistem, već tri godine, konstantno. Smatramo da je to jedina ispravna opcija i ako čak nije toliko dobra za nas kao stranku, svakako je odlična za Srbiju i njene građane. Većinski izborni sistem daje sigurnost građanima, smanjuje uticaj političkih partija i obezbeđuje lojalnost političara narodu, a

ne političkim liderima. Što pre se sistem promeni, to je bolje za Srbiju, tako da je suvišno i govoriti o datumima.

- **GRAĐANSKA PLATFORMA: A) Podržavamo zahtev - Izborni sistem treba da se promeni pre najavljenih izbora 2022.**

Narodni poslanici Građanske platforme su se u prethodnom skupštinskom sazivu zalagali za izmenu izbornog sistema, kako na nivou Srbije, tako i kada su u pitanju lokalni izbori. Stoga, podržavamo zahtev da izborni sistem treba da se promeni pre najavljenih izbora 2022 (opcija A). Građanska platforma preferira proporcionalni sistem sa preferencijalnim glasanjem, pri čemu bi Srbija bila podeljena na više izbornih jedinica kako bi se obezbedilo da svi delovi Srbije bili predstavljeni u Skupštini, uz istovremeno zadržavanje efekta proporcionalnosti. Otvoreni smo i za druge modele koji obezbeđuju bolju reprezentativnost i veću odgovornost izabranih predstavnika prema građanima, odnosno smanjivanje uticaja vrhova partija (najčešće njihovih lidera), podsticanje unutarpartijske demokratije i brige za interese građana, kao i povećavanje autonomije izabranih predstavnika.

- **POKRET ZA PREOKRET:**

Stav Pokreta za preokret se nalazi u programskim dokumentima Preokreta, koji su jasno prezentovani i kroz predlog izmene izbornog zakonodavstva i kroz predloge za promene Ustava, u tom pogledu. Sa njima se možete upoznati na našem sajtu, i bilo bi nam drago ukoliko bi to bio naš doprinos diskusiji na ovu temu. Pokret za preokret je apsolutno za personalizaciju izbornog procesa, dakle to podrazumeva i promenu izbornog zakonodavstva. Naš stav je da autokratski režim nije pogodan sagovornik o toj temi. To bi „pomutilo vodu“ osnovnom zahtevu za slobodne i poštene izbore i slobodne medije. Naš je stav da bi režim rado pobeo u tu oblast jer izmena izbornog zakonodavstva bi mogla da se desi, a da izborni uslovi budu još katastrofalniji, ako je to moguće. Dakle, većinski sistem ili sistem sa otvorenim listama ništa ne znači ako se glasovi kupuju i ako nema slobodnih medija. Rezultati bi, teoretski gledano, mogli biti još pogubniji za bilo kakve promene. Dakle, promene DA, ali u demokratskoj diskusiji nakon smene režima, nakon lustracije i drugih nužnih koraka.

- **POKS: A) Podržavamo zahtev - Izborni sistem treba da se promeni pre najavljenih izbora 2022.**

Kao dodatnu informaciju, šaljem vam i našu inicijativu za podelu Srbije na 4 izborne jedinice i da izborni sistem bude mešoviti, proporcionalno većinski: <http://poks.rs/2020/11/02/poslanike-da-biraju-gradjani-a-ne-lideri-stranaka/>

- **ZELENA STRANKA: A) Podržavamo zahtev - Izborni sistem treba da se promeni pre najavljenih izbora 2022.**
- **POKRET ZA RAZVOJ MEDVEĐE: A) Podržavamo zahtev - Izborni sistem treba da se promeni pre najavljenih izbora 2022.**

U POTPUNOSTI PODRŽAVAMO ZAHTEV ZA PROMENOM IZBORNOG SISTEMA PRE NAJAVLJENIH IZBORA 2022.GODINE

Na osnovu poziva koji je javno upućen političkim organizacijama, pokretima i udruženjima, Pokret za razvoj Medveđe se oglašava podržavajući promenu izbornih uslova i čitavog sistema. Kao javno profilisan pokret koji brani interese građana u nedostatku institucionalnih činilaca, kako u opštini tako i u Republici Srbiji, još pre četiri godine smo zagovarali reformu izbornog sistema, medijske slobode i sprečavanje korupcije i funkcionerske kampanje u toku i van izborne kampanje. Podržavamo dijalog ravnopravnih učesnika vladajućih stranaka, opozicije ali i pokreta građana, nevladinih organizacija, koje bi ideološki morale da predstavljaju drugačije ideje. Cilj ne treba biti kvantitet mišljenja, već kvalitet ideja za rešavanje problema. Građani treba da budu u fokusu i njihovo pravo da izaberu najbolje, a ne nametanje volje, ucenjivanje ili podmićivanje, jer to dovodi do smanjenja poverenja u "izabrane" predstavnike u lokalnim Skupštinama i Narodnoj Skupštini Republike Srbije. Naš stav je da izborni sistem treba da bude većinski, da građani biraju predstavnike po imenu i prezimenu, ali da svaki ima program rada koji će građani ocenjivati fazno (kvartalno) i tako uvesti odgovornost za rad, da se zabrani trošenje javnog novca u kampanjama, finansiranje medijskih projekata i vrati javnost lokalnih radio i televizijskih stanica i profesionalnost izveštavanja, da se ograniče akcije potpisivanja privremenih ugovora o radu i oprosta dugova tokom izborne kampanje. Naš pokret ne bi želeo da ovo Saopštenje bude shvaćeno kao protivljenje ili profilisanje na političkoj sceni, već kao poziv da se u ime Srbije i za račun građana uradi najbolja stvar a to je odgovoran odnos prema izboru dostojanstvenih građana.

- **POKRET OSLOBOĐENJE:**

Pokret Oslobođenje podržava zahtev za promenu izbornog sistema kroz organizaciju široke društvene debate koja bi primarno uključila relevantne predstavnike akademske zajednice, koji bi izradili objektivno najbolje institucionalne predloge za izbornu reformu. Smatramo da trenutni sistem odgovara samo Aleksandru Vučić i Srpskoj naprednoj stranci, te da im omogućava diktaturu i pljačku. Verujemo da su vrednosti narodne demokratije duboko usađene u nacionalno biće srpskog naroda i da Srbija mora da promeni izborni sistem u kome se slepo glasa za partijske liste pune poslušnika, u korist rešenja u kome bi građani slobodno birali svoje predstavnike imenom i prezimenom, a takvi poslanici građanima polagali račune za svoj rad. Na taj način Srbija može da počne da se oslobađa od diktature. Takođe napominjemo, pošto ste u Vašem pozivu naveli da upit dostavljate „učesnicima najavljenih predizbornih pregovora na liniji vlast-opozicija-EU“, da naš pokret na takvim pregovorima neće učestvovati. Izbori za nas mogu da budu samo slobodni. Oko toga nema nikakvih pregovora. Nema okruglih stolova, četam hausa, popuštanja. To je propisano Ustavom i zakonima Srbije i mora da se obezbedi građanima – da biraju slobodno. Uz molbu da objavite naš odgovor u celini, Srdačno Vas pozdravljam!